SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCIV. No. 188. JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, OCTOBER 1, 1987 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 1-го ЖОВТНЯ 1987 Ч. 188. РІК XCIV.

В УІА виступить театр з Торонто

Під час проби п'єси Авангардного Українського Театру

Ню Йорк. — Наукове Товариство ім. Т. Шевченка в Америці та Українська Вільна академія Наук у ЗСА влаштовують тут у суботу, 3-го жовтня ц.р., для вшанування 100-ліття з дня народження великого режисера і мистця День Леся Курбаса у просторих приміщеннях Українського Інституту Америки, при 2 Схід 79-та вулиця. Відкриття буде в год. 2-ій по полудні, а в програму дня входять доповіді таких знавців: д-р Лариса Залеська-Онишкевич — відкриття, мгр Вірляна Ткач, проф. Романа Багрій-Пікулик, проф. Валерій Ревуцький, Ігор Цішкевич, д-р Григор Лужницький. Впродовж дня буде виставка із театральних постановок Курбаса, як також мало відомі матеріяли про нього.

В год. 5:30 Авангардний Український Театр з Торонто, спонзорований Українським Інститутом Америки поставить п'єси: „Катастрофа" С. Бекета і „Серед моря" С. Мрожека. Вступ на конференцію 10 дол. для студентів і емеритів 5 дол.; до театру 15 дол. студенти і емерити 10 дол., а буфет 5 дол. Вступ на цілоденну програму (конференція, виставки, буфет і театр) — 25 дол. для студентів і емеритів 20 дол. а для шкільних груп є окрема знижка.

ЗАБАВА В ТРЕНТОНІ

Трентон, Н. Дж. (Мізюк). — 19-ий Відділ Союзу Українок Америки влаштовує забаву п.н. „Золота осінь", яка відбудеться в суботу, 17-го жовтня, ц.р., о год. 9-ій вечора в залі парафіяльного центру української католицької церкви Св. Йосафата, при 1195 Дуц аве. в Гамилтоні. Буде грати оркестра „Темпо". Вступ — 20 дол. для дорослих, 10 дол. для студентів. Квитки можна отримати від членкинь відділу. За дальшими інформаціями слід дзвонити до Валентини Джулик на числа (609) 883-6321 або (609) 896-3020.

В Чикаґо „Лемковина" виступить в іншій залі

Джерзі Сіті, Н. Дж. — Як інформує Генрі Міхальскі, організатор турне українського ансамблю „Лемковина" з Польщі, концерт цієї групи в Чикаґо відбудеться як заплянованo в суботу, 3-го жовтня ц.р., в год. 7-ій вечора, але в залі Копернікус Сентер, при 5216 Лоренс бул. Захід (перехрестя з Мілвокі аве.).

Зміна залі — з первісної авдиторії Лейн Технікал школи — була зумовлена страйком учителів в Чикаґо, у наслідок якого всі публічні школи в „Місті вітрів" закриті, а школа Лейн Технікал є публічною.

Починаються курси вишивання і вироблення ґерданів в Українському Музеї

Ню Йорк (УМ). — Тут починаються курси вишивання і вироблення ґерданів.

Курс вишивання буде від 17-го жовтня до 12-го грудня, вісім зайнять, на яких початківці можуть навчитися вишивати, а досвідчені вишивальниці — вдосконалити своє уміння вишивати. Курсанти ознайомляться з історією і технікою української вишивки. Курс є для дорослих і дітей віком від 10 років. Зайняття відбуватимуться щосуботи від год. 1-ої до 3:30 по полудні. Оплата за навчання: дорослі — 45 дол., пенсіонери і студенти віком від 16 років — 40 дол., діти від 10 до 16 років — безплатно, члени музею дістають знижку 15 відсотків.

Курс вироблення ґерданів йтиме 14-го листопада, 5-го і 12-го грудня. Три зайняття по дві з половиною години кожне, на яких дорослі і діти від 12 років будуть учитися робити ґердани (також звуться „силянки") Ці традиційні нашийні прикраси з дрібних намистин носять з українськими народними убраннями в різних районах України. Час зайнять — суботи від 1-ої до 3:30 по полудні. Оплата за навчання: дорослі — 20 дол., пенсіонери і студенти віком від 16 років — 15 дол., діти від 12-16 років — безплатно, члени музею дістають знижку 15 відсотків.

Кошти матеріялів включені в оплату за навчання. Свої вироби учасники можуть взяти додому.

В справі інформацій і реєстрації слід телефонувати на число (212) 228-0110. Курси є частково фінансовані Стейтовою радою мистецтва.

П. ШРОДЕР ЗРЕЗИҐНУВАЛА З КАНДИДАТУРИ

Денвер, Кольо. Конгресменка Патриша Шродер у понеділок, 28-го вересня ц.р., в Денвері перед групою 2,000 своїх виборців, дрожачим голосом та зі сльозами в очах проголосила офіційно, що відтягає свою кандидатуру із змагань за президентську номінацію від Демократичної партії.

П. Шродер у 25-ти хвилинній пресконференції так і не відповіла, що було причиною її резиґнації. Одначе минулого року в червні, коли вона почала цікавитися президентською кандидатурою, заповіла, що потрібно щонайменше два мільйони долярів щоби увійти у кампанію за номінацію. Досі їй вдалось зібрати менше, як мільйон долярів і це могло мати деякий вплив на її рішення, хоча сама про це вона ні разу не згадувала у своїй промові. Натомість досить сильно підкреслила справу ізоляції кандидатів від виборців, як також й те, що теперішня система вибору кандидатів на президента не є добра.

Відповідаючи на чисельні запити, П. Шродер заявила, що буде знову кандидувати до Палати Репрезентантів, також сказала, що не виключає своєї кандидатури у президентських виборах 1992 року. Кількакратно відмічала те, що не хотіла б бути в розумінні виборців „жінкою яка кандидує на Президента", чи як казали інші „жіночим кандидатом на Президента".

К. Вайнберґер запросив у Вашінґтон совєтського міністра оборони

Вашінґтон. Як повідомляє газета „Вашінґтон Пост", секретар департаменту оборони ЗСА Каспар Вайнберґер запросив в американську столицю совєтського міністра оборони Дмітрія Язова для обговорення проблеми обмеження озброєнь. Якщо запрошення буде прийнято, то це буде перша в історії зустріч міністрів оборони двох великих держав. Американська сторона заплянувала її на початок листопада.

Як повідомляють, два тижні тому міністер закордонних справ СССР Едуард Шеварднадзе підтримав цю ініціятиву під час розмов з президентом Роналдом Реґеном і державним секретарем Джорджом Шулцом і в своїх публічних виступах. Розмовляючи з репортерами після переговорів з Дж. Шулцом, Е. Шеварднадзе зауважив, що порядок дня зустрічі міністрів оборони може включати „збереження і зміцнення договору про протиракетну оборону, зокрема, різні позиції, що стосуються порушення договору про протиракетну оборону".

Мова йде про договір 1972 року про обмеження систем протиракетної оборони, а також про твердження Білого Дому, що Москва порушила цю угоду, побудувавши біля Красноярська величезний радар. К. Вайнберґер неодноразово критикував СССР за створення цієї радіолокаційної станції.

„Ми пропонуємо зустріч міністрів оборони, щоб обговорити різні порушення, які нібито мають місце", сказав у Вашінґтоні Шеварднадзе. Він також запропонував, щоб міністри оборони обговорили військову доктрину обох країн, особливо в світлі того, що СССР тепер виявляє зацікавлення до ідеї скоротити збройні сили до рівня, потрібного для оборонних потреб даної країни.

Хоч Шеварднадзе створив враження, що саме СССР був ініціятором зустрічі міністрів оборони, Пентагон заявляє, що вперше відповідну пропозицію зробив Вайнберґер весною минулого року попередникові Д. Язова, маршалові Сергеєві Соколову. Однак С. Соколов не відповів на запрошення.

ЖАЛІБНІ СХОДИНИ

Філядельфія. Дирекція Східньо-Европейського Інституту ім. В. Липинського у Філядельфії повідомляє фундаторів, меценатів та членів, що в неділю 11-го жовтня ц.р., в 2-ій год. по полудні, відбудуться жалібні сходини в пошану основника і президента св. п. Євгена Зиблікевича, тут в будинку інституту, при 469 Фламінґто вул.

М. ҐОРБАЧОВ ЗНОВУ ПОЯВИВСЯ НА ПОЛІТИЧНОМУ ГОРИЗОНТІ

Москва. Міхаїл Ґорбачов, генеральний секретар ЦК КПСС, знову появився на політичному горизонті, після 52-ох днів відсутности у публічному житті і активности. Ця обставина викликала була різні спекулятивні міркування про атентат на нього через затруєння харчів, погане здоров'я, а навіть політичну нестабільність у Політбюро. Очевидно, офіційні совєтські чинники, а зокрема представники міністерства закордонних справ СССР, систематично повторяли, що М. Ґорбачов перебуває на довшому відпочинку. На Заході натомість пояснювали відсутність совєтського лідера в Москві його інтенсивною працею над доповідями з нагоди 70-річчя жовтневої революції і підготовою до третьої вершинної зустрічі з президентом З'єднаних Стейтів Америки Роналдом Реґеном, яка, правдоподібно відбудеться при кінці ще цього року, якщо в скорому часі переговори про редукцію нуклеарної зброї і відтягнення ракет середнього засягу будуть завершені.

Обгорілий, відпочатий і у добрій фізичній формі, М. Ґорбачов показався на телевізійній програмі при привітанні великої французької делеґації і його особу правдоподібно зумисне, тримали у світлі телевізора майже півгодини, щоб опрокинути поголоски на Заході і в Москви про хворобу генсека, про затруєння харчами, спробу атентату на нього, серцеву атаку, гострі політичні дебати у президії Політбюро, а навіть осунення його з посту генерального секретаря. Всі ці спекуляції почали поширюватись після того, як в західньонімецькій газеті „Більд Цайтунг" появилась інформація про відсутність М. Ґорбачова в Москві, якого, мовляв, ніхто не бачив на очі від 7-го серпня ц.р. Про правдиву причину відсутности совєтського лідера звичайні громадяни СССР і західні держави таки мабуть не довідаються поки на Захід не втече високий представник совєтської ієрархії, який був втаємничений в усі деталі його довшої „хвороби" чи „вакації".

Політичні кола на Заході, а зокрема аналітики і спостерігачі, не були дуже здивовані зникненням на деякий час Ґорбачова, бо його політика „гласності", тобто більш відкритого суспільства, економічних і до певної міри політичних реформ, звільнення деякої категорії політичних в'язнів, ліквідування частини концтаборів і тюрем, запрошування західніх делеґацій до психіятричних заведень, збільшення туризму і лібералізація, принаймні у деякому відсотку еміґраційної політики, викликали багато незадоволення серед консервативно-шовіністичних кіл в компартії, особливо на верхах в Центральному Комітеті КПСС і Політбюро.

У вівторок, 29-го вересня М. Ґорбачов, прибувши до Москви, намагався бути якнайбільше в центрі уваги, зустрічався з багатьма особами, звертав увагу на завдання, яке повинні виконати СССР і ЗСА у відношенні до решти світу, але не згадував ні словом про евентуальну його зустріч з Р. Реґеном. Великій французькій делеґації (370 осіб), між ними колишні і теперішні політичні лідери, М. Ґорбачов мав заявити, що він працював над книжкою про свою політику „гласности", яка має незабаром появитися друком.

Фестиваль у Балтиморі пройшов під знаком Тисячоліття

Балтимор, Мд. (Б.С.). — Цьогорічний Український Фестиваль підготовлено та переведено тут під знаком відзначення ювілею Тисячоліття Хрищення України.

Фестиваль відбувся в суботу та в неділю, 29-го та 30-го серпня ц.р. в міській фестивальній залі у внутрішній пристані на долині міста та був справді успішним завдяки гармонійній співпраці усієї громади. Признання належиться голові комітету Андрієві Чорному і Надії Зінкевич та проф. Василеві Палійчукові, які організували виставки та монтували програму виступів.

При вході на залю зразу кидався у вічі великий напис про те, що українська громада відзначає Ювілей Тисячоліття Християнства в Україні. Посередині залі вивішено великих розмірів національні прапори: американський і український, а перед ними, старанням Ліґи Українців Католиків в Америці, уміщено столик накритий вишитою скатертю з різьбленим хрестом і свічниками та Євангелію, оточений священичими ризами на манекенах.

Комітет фестивалю виготовив також при допомозі місцевого Комітету Тисячоліття Хрищення України англомовний памфлет під назвою „В 988 році охрещено Русь-Україну" авторства д-ра Богдана Ф. Корчмарика (вісім сторінок) та передрук рапорту Державного департаменту ЗСА п.з. „Совєтська репресія УК-Церкви" з січня 1987 року. Були теж копії проклямації президента Роналда Реґена з нагоди Тижня Поневолених Націй, памфлети філядельфійської епархії про 1000-ліття та інші інформаційні матеріяли, і вони роздавали даром відвідувачам фестивалю. Графічне оформлення та друк виконав К. Баб'як, склад тексту В. Зінкевич, а переклад зладив Ю. Вацлавів. Комітет влаштував теж виставку на тему „Тисячоліття Християнства в Україні" (К. Баб'як і Н. Зінкевич), на якій була велика мапа України, образ хрищення та численні кольорові світлини церков і історичних будівель, як теж кольорові записи українських народних нош О. Кульчицької.

Навколо залі розміщено біля 40 станків. На правому крилі розміщено виставки українського народного мистецтва, картин, скульптури та кераміки мистців та інформаційні станки. Завдяки заходам проф. В. Палійчука вдалося зорганізувати виставки місцевих мистців, а саме виставку його скульптури, картин проф. Ореста Поліщука і інж. Адама Марковського, як рівнож позамісцевих: галерії Ірени Ванчицької з Філядельфії з картинами Юрія Гури, Тирса Венгриновича, Володимири Васічко, Слави Гнатів, Володимира Юркевича і Яра Плав'юка. Були теж твори Віталія Литвина та вашінґтонців Вікторії Варварів і Ілярія Калиновича.

Була велика група мистців декоративної і ужиткової кераміки, а саме Наталія С. Кормелюк з Вашінґтону (полтавські і косівські узори, писання яких вона

(Закінчення на стор. 3)

У Самборі вшанували Л. Курбаса

Маямі, Фла. (Б. Остап'юк). — У листі зі Львова повідомила одна особа свого свояка в ЗСА про те, що з ініціятиви Львівського театру ім. М. Заньковецької відбулося величаве, святочне відзначення 100-річчя народження Леся Курбаса у Самборі.

Лесь Курбас, як відомо народився у цьому місті 20-го лютого 1887 року. В домі народження влаштовано невеликий історичний музей з пам'яток та картин Л. Курбаса. При вході до дому вмуровано у стіну пропам'ятну таблицю з обличчям Леся Курбаса.

Після відкриття свята та промов багатьох визначних громадян про плодотворчу роботу геніяльного режисера, актора та інноватора українського театру, поставили актори Львівського театру історичну п'єсу, у якій зображено велику працю та тернистий шлях життя Л. Курбаса. Всі присутні сприйняли гру акторів з великим зворушенням.

На це свято прибуло багато народу не лише зі Самбора, але й з інших міст та довколишніх сіл, в тому числі багато молоді, яка можливо, вперше дізналася про корифея українських театрів — Леся Курбаса.

У Дітройті відбудеться VIII з'їзд ТУІА

Джерзі Сіті, Н. Дж. (О. М.). — Багато цікавих імпрез на рахунку українських інженерів, які об'єднані в Товаристві Українських Інженерів Америки (ТУІА). Частими гостями бувають вони і в редакції щоденника „Свобода". Через газету члени ТУІА розповідають про свої творчі досягнення, про нових професіоналістів, які щороку поповнюють ряди українських інженерів, про свої з'їзди, зустрічі, що стали уже традиційними.

Члени Управи ТУІА (зліва): І. Хамуляк, Ю. Базилевський та М. Турецький у редакції газети „Свобода".

Цими днями до „Свободи" завітали голова Головної Управи Товариства Українських Інженерів Америки Юрій Базилевський, заступник голови і голова нюйоркського відділу ТУІА Микола Турецький та секретар Товариства Іван Хамуляк. Вони розповіли про дві цікаві імпрези, що відбудуться ще в цьому році.

Важливою подією в житті ТУІА буде VIII міжкрайовий з'їзд українських інженерів, що запляновaний на суботу, 24-го, та неділю, 25-го жовтня в Українському центрі в Дітройті і буде присвячений великому ювілеєві нашої історії — 1000-літтю Хрищення Руси-України. З'їзд відбудеться під протекторатом Світової Федерації Українських Інженерів, головою якої тепер є д-р Юрій Курис з Канади. Господарем з'їзду є відділ ТУІА в Дітройті, а відповідальними за його проведення О. Лист, голова організаційного комітету, та В. Серафим, заступник голови. Передбачається, що у з'їзді візьмуть участь не менш як 100 українських інженерів — делеґатів з усіх десяти відділів ТУІА, а також з Канади, Південної Америки, Европи та Австралії.

Головним у праці з'їзду будуть наукові конференції з різної інженерної тематики, на яких буде виголошено ряд наукових доповідей. З Америки, між іншим, виступить з доповіддю архітект з Ню Йорку Іван Заяць. Він розповість про архітектуру, пов'язану з Тисячоліттям Християнства в Україні. Не менш цікавою буде і доповідь Левла Майстренка, теж архітекта з Ню Йорку, який говори-

(Закінчення на стор. 3)

В АМЕРИЦІ

ДО САНТА МОНІКА У Каліфорнії прийшла і поселилася група бездомних мужчин, що їх виселено з Лос Анджелесу. Вони пішки зі своїми багажами пройшли цих 18 миль і розтаборились на побережжі Тихого Океану. Тому, що ці землі є під юрисдикцією Департаменту парків і розваг, то їм покищо не заборонено розгосподарюватись. Виселено цих бездомних з Лос Анджелесу тому, що на місці, де вони жили, будуть будувати станцію для підземки.

ВЕЛИКИЙ ПРОМАХ американської експортної контролі допровадив до того, що совєтської власності фірма у Західній Німеччині придбала могутній компютор, який як твердить Департамент оборони, є небезпечним для оборонної системи ЗСА. В кожному разі тепер йде гостра суперечка між Департаментом торгівлі, який наглядає за контролею законів експорту, та Департаментом оборони, який регулює експортом заавансованих машин і технології.

У ВАШІНҐТОНІ В ПОНЕДІЛОК, 28-го вересня ц.р., подано до відома, що 64 сенаторів підписали і ручно доставили листа президентові Роналдові Реґенові, в якому вони висловилися проти продажу зброї Савдійській Арабії. „Нове і на нашу думку, непотрібне домагання Савдійської Арабії про зброю, приведе до непотрібної й непродуктивної сутички між Конгресом і Білим Домом, сказано в цьому листі, що його підписало 46 демократів та 18 республіканців.

ЗГІДНО ІЗ ЗНАВЦЯМИ ТА професорами соціології в Канзаському стейтовому університеті, американські хлібороби, щоби задержати при власності свої господарства, стараються вижити, якнайдешевше, що має неґативний вплив на їхнє здоров'я. Д-р Корнілія Флора, професор згаданого університету, заявила, що „обставини Третього світу дійшли до середньозахідніх стейтів Америки".

СМІТСОНСЬКИЙ ІНСТИТУТ повідомив, що продав всі свої інвестиції у фірмах, які мають до діла з Південною Африкою. Інститут, як і інші наукові та культурні установи були під тиском Конгресу та інших організацій, щоб позбутися своїх уділів у тих фірмах, бо може витворитися враження, що федерально підтримувані установи сприяють урядові Південної Африки.

У СВІТІ

МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ справ Ізраїля Шімон Перез сказав в інтерв'ю для журналу „Нюзвік", що якби З'єднані Стейти не післали свою фльоту у Перську затоку, то втратили б довір'я світу. Світ вважав би, сказав Ш. Перез, що З'єднані Стейти стають „паперовим тигром". На думку ізраїльського міністра, Іран не прагне до воєнної конфронтації зі З'єднаними Стейтами. Американська акція в Перській затоці показала, сказав Перез, що Совєтський Союз не може зрівнятися зі З'єднаними Стейтами щодо озброєння в цьому районі. Ізраїльський міністер висловив здогад, що недавні мирні жести президента Сирії Гафеза Ассада в сторону Заходу означають, що Сирія хотіла б очолити арабський світ, об'єднавши його, але для цього Сирії треба жити в згоді з країнами Заходу.

КИТАЙСЬКЕ ПРЕСОВЕ АҐЕНТСТВО Гсіньхуа висловило протест з приводу „політичних виступів у ЗСА Даляй-лями" — духовного лідера тибетських буддистів. Під час візити в З'єднані Стейти Америки, що почалася 19-го вересня, Даляй лама, який в 1959 році втік в Індію, тобто через дев'ять років після захоплення Тибету китайськими комуністами, не раз говорив, що прийде час, і Тибет знову стане незалежним. „Всі країни світу визнають, що Тибет є невід'ємною частиною китайської території. Визнають це і З'єднані Стейти", — говориться в комунікаті аґенства Гсіньхуа, яке вважає недопустимим, що ЗСА надали можливість Даляй лямі виступати публічно.

МОСКОВСЬКИЙ ЖУРНАЛ „Октябрь" надрукував статтю Юрія Буртіна, в якій міститься найбільш гостра критика колишнього совєтського вождя Леоніда Брежнєва з часу приходу до влади Міхаїла Ґорбачова. Ю. Буртін вважає, що Л. Брежнєв і тодішній секретар ЦК в справах ідеології Міхаїл Суслов винні у виникненні дисидентського руху в Совєтському Союзі, бо звернули з „демократичного шляху", вказаного Нікітою Хрущовим. За словами Буртіна, найбільш соціяльно активна частина інтеліґенції знову була позбавлена можливостей вільно висловлювати свої думки в рамках совєтської системи і вона не мала іншого вибору, як перейти в табір вільнодумців. „Це сумна і драматична сторінка нашої історії", — пише Буртін.

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР ПАКІСТАНУ Мохаммед Хан Джунейджо, виступаючи перед Генеральною Асамблеєю ООН, запропонував ввести в Афганістан миротворчі війська ООН на перехідний період, який повинен настати після виведення з цієї країни совєтського окупаційного корпусу. На думку М. Джунейджа, міжнародні війська повинні забезпечити мир і стабільність і не допустити до братовбивчих сутичок між комуністами і партизанами. Прем'єр-міністер Пакістану сказав, що совєти ніколи не покинуть Афганістан, не будучи впевненими в безпеці своїх комуністичних ставлеників. Пакістан, як відомо, не лише представляє афганських борців за свободу на женевських переговорах про мирне врегулювання в Афганістані, але й активно підтримує муджаґедінів, надаючи їм табори і тренувальні центри. Саме через Пакістан для партизанів переправляється більша частина зброї, переважно американського і китайського виробництва.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Svoboda (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Postmaster: Send address changes to
"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Як довго ще „гласність"

Коли в 1985 році помер Андропов (справжнє прізвище Ліберман, то на надзвичайному засіданні 14-членного Політбюра тодішній міністер закордонних справ Андрей Ґромико запропонував обрати на генерального секретаря компартії СССР 45-літнього Михаїла Ґорбачова, арґументуючи, що це „чоловік з приємною усмішкою, але залізними зубами". Так твердять відомі першорядні синдиковані коментатори Ровленд Івенс і Роберт Новак, які перевели кілька тижнів у Совєтському Союзі і свої спостереження оприлюднили в місячнику „Рідерс Дайджест" за жовтень цього року (17 мільйонів накладу).

Названі журналісти розмовляли з видатними членами компартії, з совєтськими журналістами, дисидентами і сірими людьми. Цікаві їхні спостереження і власні завваги. Виходить із них що, як висловився один із їхніх розмовців,-Ґорбачов „грається з вогнем". Його заповіджені в загальних зарисах реформи покищо зводяться тільки до реторики, реально проявилися у звільненні мінімального числа в'язнів, злагіднено значно цензуру, дозволено критикувати адміністраційний апарат, дозволено писати відважніше про „помилки" колишніх совєтських вождів — як це було за Хрущова. Але ця свобода слова і друку також має свої межі, наприклад не вільно критикувати Маркса ані Леніна.

Ґорбачов приятелює і співпрацює з шефом КҐБ Віктором Чебріковим. Коли „гласність" проявилася уже в ділянці культури, то „перестройки" ще не видно. Американські діячі Заходу навіть формату англійської Марґарет Тачер і американської Джін Кіркпатрик, хвалили зовнішні манери Ґорбачова і твердили, що з ним „можна співпрацювати". А проте Ґорбачов і його приятель з КҐБ дотепер не скасували небувалої у світі системи засилання політичних в'язнів до „психушок" і затримують у ҐУЛаґах ще кругло 10,000 політичних в'язнів. Сам Ґорбачов висловлюється дуже критично про відносини в СССР за часу його попередників. Приймаючи весною цього року мадярського вождя заявив йому: „Майже все, що діялося в Совєтському Союзі в роках 1928 до 1983 було зле і вимагає коректури".

Але цієї коректури ще не видно. Розпочалася „ера Ґорбачова" з його гаслами „гласности" і „перестройки" під тиском економічної кризи, яка грозить катастрофою. Але в цій найголовнішій ділянці дотеперішні реформи мінімальні. Побільшив Ґорбачов один мільйон присадибних господарств. Це становить тільки 4 відсотки управної ріллі, яка належить до радгоспів і колгоспів. Все одно ці 4 відсотки напівприватних куснів землі дають 10 відсотків всього хліборобського збору. Харчова ситуація у СССР далі трагічна, совєтська хліборобська продукція становить одну третину продукції американської.

Совєтський уряд був примушений закупити в минулому році кругло 35 мільйонів тонн зерна у капіталістичних країнах Заходу. І цієї сумної ситуації на харчовому відтинку у пресі не подано — промовчано її тому, що вона є — поруч із терором КҐБ — найбільшим джерелом протисовєтських настроїв у масах. Терор КҐБ зменшився постільки, що не виарештовують навіть демонстрантів — татар і балтійців. Але їх фотографують. І це каже здогадуватися, що коли минеться теперішня передишка, то всі ті, які взяли поважно „гласність", можуть гірко потерпіти.

Названі американські журналісти-коментатори твердять, що вже є поважні познаки внутрішньої опозиції проти Ґорбачова. Ця опозиція назріває в рядах партійно-державного апарату, бо це упривілейована верства, яка боїться втратити свої привілеї. Ось так, наприклад, після катастрофи Чорнобиля вивезено негайно із загроженої радіяцією смуги дітей партійних членів — залишивши всіх інших без журби за їх долю. Названі поважні коментатори-аналітики приходять до цього самого висновку, що його виразно у своїх публічних виступах висловив і президент Реґен: без засадничої зміни системи не може бути дійсного замирення між Сходом і Заходом. І без такої зміни системи не може бути поправи в ділянці економіки. Але Ґорбачов і ціле диктаторське Політбюро аж ніяк не хочуть чи й не можуть виректися марксистської доктрини державного монополю на всю продукцію і розподіл. Вони не можуть змінити цю однопартійну систему на — демократичну в ділянці економіки — приватна власніть з приватною ініціятивою та суперництвом, бо це було б запереченням самих себе. І так то постало заворожене коло.

Світлана Кузьменко

„ГЛАСНІСТЬ" В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

II.

Олександер Левада, крім виступу в обороні української мови, кидає світло у своїй доповіді на театри в Україні. Він каже: „Частина театрів стала в нашій республіці двомовною. Цей вигаданий на Україні лінгвістичний театральний дуалізм на сцені, як і слід було чекати, виявляється у світлі рампи лише перехідним етапом до цілковитого витиснення української мови". Олександер Левада перечисляє театри в Україні, з якими це сталося. А далі він говорить: „Всесоюзне телебачення щотижня, наприклад, здійснює дуже цікаву змістовну передачу „Русская речь". Чому б українському телебаченню не наслідувати цей приклад, чому б не створити постійну телепрограму „Українська мова", залучивши до неї найкращих мовознавців і письменників?"

Свої арґументи на захист української мови Олександер Левада підтверджує словами Леніна його відомої національної політики (до речі, як і кожний з промовців, подає Леніна за один зі своїх арґументів у захист рідної мови) та — каже Олександер Левада: „Подруге, і це найголовніше (!) — каже він, — слід мати на увазі, що сучасні українські буржуазно-націоналістичні агенти імперіялістичної пентагонівщини здобувають певний пропагандський зиск якраз з кожного випадку ущемлення української мови. Отже, постановкою питання про ленінську рівноправність мов братніх народів Радянського Союзу вибиваємо з рук цих заокеанських ворогів українського народу чи не найважливіші пропагандиські козирі". Такий арґумент у захист рідної мови, на нашу думку, звучить дуже дивно. Але, можливо і такі арґументи, крім щосекундного посилання в кожній справі на Леніна, навіть і в такій самозрозумілій, як ця.

Тамара Коломиєць вболіває за виховання українських дітей і просить не занижувати тиражі українських книжок під приводом, що, мовляв, справа це не прибуткова. „У селах їх не вистачає, їх не можуть настаратися виховательки дитсадків, щоб використати для роботи з малими", — каже письменниця.

Найдовшою і найбільш вияснюючою промовою на Пленумі, надрукованою в газеті — промова Дмитра Павличка. Дмитро Павличко наводить статистику українських шкіл у столиці і обласних центрах України, з якої виходить, що українських шкіл у головних містах республіки 16 відсотків, а російських — 84. За даними Всесоюзного перепису населення 1979 року, людей, які подали, що вживають українську мову рідною — 43, 855,938. „Це число варто запам'ятати, — говорить Павличко, бо воно має таємну властивість — як тільки воно зростає, починають падати тиражі українських літературних журналів, „Літературної України", передплатних і взагалі книжкових видань".

„...Переважна більшість українських людей в обласних центрах і столиці УРСР, — говорить Павличко, — навчається російською мовою. Звичайно, це результат дії закону про те, що батьки мають право вибирати мову навчання для своїх дітей, так, ніби самим народженням дитина вже не вибирає материнської мови, ні Вітчизни. Правильно сказав Олесь Гончар, що закон цей — лицемірний і антидемократичний. Взявши нібито під захист усі нації, цей закон діє лише в одному напрямі. За 27 років його активного діяння позникали українські школи в багатьох містах України і, якщо він діятиме далі, зникнуть і з містечок і сіл, і залишаться, як же болісно мені це сказати, на канадській землі. З недавнього часу в Канаді організовано десятки державних (не приватних, а державних!), щоправда, початкових шкіл з українською мовою викладання. В них охоче вчаться не тільки діти канадців українського походження, а й діти англійських канадців. Вважається, що англійську мову вони знають із повсякденного користування, а знання української дасть їм вихід у великий слов'янський світ. Одначе на канадський приклад не можна посилатися, як на приклад вільного вибору батьками національних шкіл, бо в Манітобі, Алберті чи Британській Колумбії українська мова — це іноземна мова, і, отже, українські школи в Канаді

(Закінчення на стор. 4)

Яр. Климовський

Роксоляна — сюжет для турецького драматурга

Розвиток справжнього театрального життя в Туреччині датується щойно з постанням турецької республіки (29-го жовтня 1923 р.) за Кемаля Ататюрка.

Постає театральна школа й у театральних ансамблях є вже багато жінок у противоріч до давніх часів, у яких жінкам виступати на сцені було заборонено. Постає опера, оперета і балет.

На маргінесі цього, слід пригадати, що не зважаючи на це, що наш нарід був напротязі сторіч поневолений, не згадуючи періоду цілковитої заборони театру, наш театр має тристалітню історію. Вистачить згадати, що вже з ХУІ сторіччя починають діяти в Україні шкільні театри, а якщо мова про професійні театри, то в 1751 - 53 роках діяв Театр Кирила Розумовського. Наприкінці ХУІІІ сторіччя діє Харківський Вільний Театр. На початку XIX сторіччя діють міські професійні театри — в Києві, Одесі, Полтаві. Під кінець XIX сторіччя і початок XX сторіччя існують уже дуже добрі українські професійні пересувні театри — Кропивницького, Старицького, Садовського. У Галичині від 1864 року діє театр „Руської Бесіди". У 1920 році Лесь Курбас у Білій Церкві ставить „Макбет", а Олександер Загаров „Отелло" 1923 року у Львові. Цей коротенький перелік евідентно доказує, що ми, українці, під поглядом театрального мистецтва випередили не один державний нарід.

Вертаючись до теми, в сьогоднішній Туреччині є 25 державних театрів, 30 приватних і кількадесят міських. Театр є у великій пошані, а актори дуже популярні. Серед сорока письменників, що працюють для театрів, радіо телевізії, заслуговують на окрему увагу: Ґінтер Дімен, Більґесу Еренус (жінка), Гайдун Танер і Орґан Асена (з професії лікар), що написав 30 драматичних творів. Крім цього чимало текстів для радіо і телевізійних програм. Він теж і поет. Стоїть, одначе на, становищі, що театр, не зважаючи на радіо й телевізію, викликає більший вплив на формування особистости людини, тобто особливостей характеру, поведінки тощо.

У цьому театральному сезоні в Стамбулі йдуть його дві п'єси. В обох — героїнею є султанша Роксоляна.

Як знаємо, жодна з величезного числа жінок султанів, ані перед нею, ані після неї, так не змінила султанського двору, як вона — Роксоляна. Вона не лише стала першою дружиною Сулеймана II, але ще й вимусила на ньому офіційне вінчання, чого до того часу не робив жоден володар османської імперії.

„Була це постать до цієї міри приваблива та привертала до себе увагу, — сказав Орган Асена, — що я міг би про неї написати ще більше інших творів".

Загалом Орган Асена написав три п'єси з життя Сулеймана II (1520 - 1566) і його дружини Роксоляни. Першу п'єсу на цю тему виставлено в Стамбулі 1959 року, а рік пізніще в Парижі. Остання його п'єса „Роксоляна", прем'єра якої відбулась у жовтні 1985 року найповніше передає життя цієї султанші.

• • •

Слід сказати, що В'єслав Краєвська, уривок матеріялу якої я використав для цього тексту доволі докладно вивчила історію турецького театру, проте, згадуючи в своїй статті Роксоляну, висловилася про неї, як „єдиної султанші польського походження". Тому я вислав листа-спростування на руки головного редактора польського тижневика в Кракові „Жице літерацке", підкреслюючи, що Роксоляна, Настя, донька українського священика о. Гаврила Лісовського, пароха Стратина біля Рогатина, в ніякому разі не могла бути полькою. Крім цього я покликався на гасло лексикону Польського державного видавництва, яке на 1005 сторінці (середуща колонка) у вільному перекладі звучить: Роксоляна (Hurrem Sultan), б. 1505 -61, дружина турецького султана Сулеймана II, українка схоплена в ясир; мала вплив на державні справи".

СПРОБИ ПОЛІПШЕННЯ ЕКОНОМІКИ СССР

(і.м.) Реорганізація економіки, та внутрішні зміни в СССР зацікавили демократії Заходу, включно зі ЗСА. Тому західня преса цим подіям віддає досить багато уваги. Ці зміни в Совєтському Союзі включають деякі полегші пляновикам підприємств для реорганізації ділянок, — у яких проявляється застій, а саме: промисловости і сільського господарства. Щоби заспокоїти невдоволене населення з дефіцитного господарювання, його управління обіцяє, що реорганізація виробництва та інші соціяльні полегші робітникам оздоровлять економіку, але щойно в 2000 році. Кажучи коротко, давна пропаганда повторена в 1987 році. Управління совєтського господарства старається переконати населення, що сучасні господарські поліпшення повинні бути зворотним пунктом у видайности праці і збільшенню продукції. Вправді досвід минулих 70 років цього не потверджує.

Як ці поліпшення виглядали в минулому видно з такого прикладу, а саме: промисловости і сільського господарства. Рентабельність сільського господарства значно відстала від інших галузів у промисловому комплексі. Прибуток у радгоспах і колгоспах на одного робітника був значно нижчий, від прибутку робітника в промисловості. Причиною такої різниці було те, що офіційно на промислові вироби було дозволено підвищити ціни, і навпаки, в сільському господарстві–заборонено. В тому відношенні сільське господарство платило високі ціни за своє устаткування, купуючи його в держави. Направити цю прогалину можна було тільки через рівноправність цих двох господарських ділянок.

Все таки, не зважаючи на різні причини і дискусії за тим криється одна правда, а саме: що господарство СССР крахує, а це вимагає зміни не тільки в управлінні, але також в плянуванні як промисловости, так і сільському господарстві. Вони, урядові чинники СССР, признаються, що армія і оборона СССР забирають гроші потрібні для інвестицій у народне господарство. Досьогодні ця московська, нехристиянська комуна будувала мілітаризм, щоб втримати „мир у світі, для радянського народу". Але без огляду на причини фактом залишається те, що щоденне життя в СССР вимагає господарських змін. Деякі чинники хотіли б повернути ці зміни в напрямі ринкових засад господарювання. Одначе партія шукає виходу із ситуації в централізації, себто конролі над господарством.

З концепцією партії ніяк не погоджуються закордонні підприємці, яким Москва запропонувала заснувати спільно деякі роди підприємств на території Росії. Не зважаючи на переконливі обіцянки СССР европейські і американські підприємці прийняли пропозиції досить обережно. Щоби заохотити і переконати закордонних підприємців, совєти ствердили, що вони відкинули понад сто закордонних пропозицій через брак спільних інтересів, а тільки 12 прийняли. Західні експерти в справах закордонної торгівлі потвердили, що кілька пропозицій передискутовано і узгіднено; тут входять такі справи як видання журналу моди, чи щось подібне. Одначе офіційно і легально ніякого контракту не підписано,-як це ствердҗують закордонні підприємці. Вони, західні експерти, знають з досвіду, які труднощі мають спільні контракти з комуністичними підприємцями інших країн. Москва також не ліпша для заграничних торговельних підприємств, вважаючи що їх основним завданням є робити зиски. Совєти не хотять спільного з усіма контракту, але з кожним партнером окремо. Все це ускладнює пляни Москви.

Совєтський Союз допущенням закордонних підприємств хоче осягнути, перше: тверду валюту, друге: збільшити експорт фабричних виробів. Спочатку совєтський уряд хотів би піднести якість своєї продукції до міжнародного ступеня. Але проникання підприємств західніх держав у совєтських ринок є досить обмежене. Совєти не запевняють, що чужі підприємці зможуть самостійно плянувати продукцію без втручування льокальних пляновиків. Згідно зі совєтським правом, директором фірми мусить бути совєтський громадянин. Далі такі питання як ціни, робітничі справи, розділ зиску — все це дуже ускладнює наладнання співпраці підприємств із Москвою.

Західні підприємці хотіли би самі бути відповідальні за продукцію для внутрішнього совєтського ринку. Совєтський імпорт машин та інших частин, закордонні контрактори хотіли б замінити внутрішнім виробництвом. Зрозуміло, що для стимулу промисловости потрібно сировців, що їх Москва має в сибірських районах. Труднощі ці — тільки з їхнім видобутком. Великі родовища сирівців находяться у таких місцевостях, як: Красноярськ, Кама, Іркутськ. Тут знаходяться природні поклади: заліза, алюмінюму, природного ґазу, ропи нафтової, вугілля, золота, плятини тощо. В цих місцевостях розвинена також автомобільна промисловість.

Справа тільки в цьому, що видобуток промислових сирівців — це дуже коштовна річ. Для цього потрібно відповідних інструментів, що їх Москва може купити на Заході, але за великі гроші. Совєтський Союз заключив договір з американською фірмою Оксидентол, яка мала б зайнятися будовою довжини 1,500 миль вугільних і зливних труб. Ці труби повинні переносити мішанину себто вугіль і воду з родовищ у Сибірі до Уральських гір, і там вони поділялися б на дві частини. Одна — доставляла б металюргійне паливо для перетоплення залізної руди, а — друга постачала б огрівальний вугіль для палива у фабриках. Такий експеримент має коштувати Совєтський Союз великі гроші. Совєти також зробили запотребування приблизно на 200 мільйонів долярів на інвентар для: харчової промисловости, добування вугілля, заліза, лісової ділянки, та обрібки землі. Замовлено це все в Західній Европі, Японії і ЗСА. Це все потверджує одну правду, що директивна система все була дефіцитною і такою залишиться у відношенні до системи з приватною власністю. Це повинні мати на увазі ті, хто хоче бачити комуністичну систему в своїй країні.

Поліпшення цієї централізованої мертвої господарської системи в совєтській імперії може прийти тільки тоді, коли там буде повна свобода слова, рухів та ініціятиви людини, приватної власности та вільного ринку. Одним словом при повній зміні системи в принципі.

Микола Щербак

Княгиня Ольга

На клич Її, у сиву давнину,
Неначе повінь із степів мутну,
Дружинники в боях великих
Спиняли печенігів диких
І в хижих хащах ворога долав
Хоробрий син і воїн Святослав!

В добу поган, як темна ніч, німу
Вона зоставила глуху пітьму
І увійшла у христосяйне світло...
Тоді до хмар торкнувся храм Іллі —
За долю української землі
Із уст Її полинула молитва!
Пресвітле сонце в небесах розквітло,
Коли Вона у радіснім привіті,
Із гір високих, над святим Дніпром,
Народ хрестила осяйним хрестом —
Княгиня! — перша королева в світі!

(Із збірки „Пахощі Суцвіття").

Зенон Городиський

НЕЗАБУТНІЙ ЕПІЗОД ІЗ ЧАСУ СОВЄТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ГАЛИЧИНИ

(Пам'яті Патріярха Йосифа у третю річницю його смерти)

I.

Вибираю цей, як я назвав, „незабутній епізод", із пожовклих листків свого нотатника, в якому чимало цікавих подій, фактів, спостережень, яких я був свідком чи співучасником, і згадки про осіб, яких я зустрічав чи з ними співпрацював на протязі своєї більше чим 50-літньої служби нашій спільній справі. В цьому епізоді головну увагу звертаю на вийнятково цікаву, хоч і припадкову, зустріч двох українців із двох відмінних світів, в той час вже колишнього ректора Духовної Академії у Львові о. д-ра Йосифа Сліпого, пізнішого Митрополита Галицького і новопризначеного ректора Львівського Державного Університету ім. Івана Франка проф. Михайла Марченка, діда сл. п. Валеріяна Марченка відомого журналіста дисидента.

Було це пам'ятної осени 1939 року у Львові, після того, коли то у висліді коляборації Сталіна з Гітлером на підставі Пакту Ріббентропа-Молотова „доблесна червона армія звільнила Західню Україну від гнету польських панів і поміщиків" як це трубіла на увесь світ большевицька преса і радіо. Хоч всі ми раділи упадком „панської Польщі", яка напротязі майже 20-ти років нищила нас, то прихід большевиків на Західньо-українські землі викликав серед широких кіл населення і провідних українських кіл велике пригноблення почуття непевности і турботи за завтра. Чимало українців, видних діячів старшого і молодшого націоналістичного покоління, вирішили виїхати на захід т. є. за тзв. демаркаційну лінію, що проходила по ріці Сяні; сподіючись, що події зміняться і доля усміхнеться, як це було 20 років тому. Було чимало видних діячів, які вирішили „залишитись з народом і ділити його долю і недолю", як це вони заявляли, а защо вони дорого заплатили: життям, тюрмою чи засланням. Я особисто вирішив залишитися при своїх старенькиx батьках і ділити незавидну долю „совєтського громадянина", долю непевности, турбот і небезпеки за життя. Як рядовий член ОУН і до того з майже незамітним політичним стажем я вірив разом з іншими такими як я, що якось перетриваю большевицьке лихоліття. А були це складні, важкі і дуже небезпечні майже два роки підсовєтської дійсности, які ми пережили аж до часу вибуху німецько-совєтської війни, коли то повернулися наші рідні, приятелі і друзі, повернулися з тзв. малої еміґрації, повернулися вони (вони „двома шляхами", повернулися) розбитими; що на нас „підсовєтських українців" і націоналістів зробило зокрема гнітюче враження. І треба було нам непоінформованим чимало часу, щоби розібратися у всьому і нарешті рішитися з ким і куди йти далі.

Але повернемось до основної теми нашої розповіді-спогаду з перших місяців большевицької окупації західньоукраїнських земель нашої Батьківщини. Після початкових днів-тижнів фанфар і несамовитого галасу про „звільнення", „з'єднання" і „радости західних українців" з цього приводу прийшли сірі дні підсовєтської дійсности — недостатки і турботи за завтра. Були і деякі цікаві моменти серед цієї сірої і незвичної нам дійсности. Згадати б тільки відкриття чи перейменування львівського університету „Яна Казімєжа" на назву — „Львівський Державний Університет ім. Івана Франка" і призначення першим його ректором професора Київського Університету ім. Тараса Шевченка проф. Михайла Марченка, історика і дослідника української старинної культури. Це був безперечно важний момент, коли взяти до уваги довголітню історію боротьби галицьких українців за університет за австрійських і польських часів та доступ української молоді до вищих студій. А тут одним „указом" залагоджено цю болючу справу і наша молодь — „сини і дочки селян, робітників і трудової інтелігенції" одержали можливість „безкоштовної освіти". Чимало українських професорів також запрошено до наукового складу, щоби тільки згадати декого: проф. В. Сімовича, проф. Івана Крип'якевича д-ра Давидяка, проф. Мечника, д-ра Марітчака, д-ра Топольницького, з молодших д-ра Ю. Фединського і тоді мґра О. Вороняка. Треба сказати, що особисто новопризначений ректор проф. М. Марченко дбав про те, щоби змінити характер професорського, студентського і адміністраційного складу університету, коли взяти до уваги наявний його стан в той час. Не один студент-українець із того часу пам'ятає цю спокійну, маломовну і працьовиту людину на пості ректора Львівського Державного Університету ім. Івана Франка. Адже ж крім переваги поляків і жидів в університет поступили ще і сотні студентів біженців зі заходу поляків і жидів, які всі були в той час „сини і дочки трудящих" і як студенти мали сяк-так забезпечені побутові умови. Отож, збільшення числа українців-студентів у львівському університеті, що носив ім'я Івана Франка було не тільки, можливо, прихованим в тій дійсності патріотизму київських професорів, але і їх амбіцією і завданням, коли згадати галас і настирливість студентів неукраїнців, зокрема отих „біженців" зі заходу. Не було і приміщення і викладових заль для великої кількости студентів. Ось тому проф. М. Марченко і декан правничого факультету проф. Недбайло звернули увагу на будинок Духовної Академії при вул. Коперника, що містилася недалеко Головної Пошти. Будинок малої Семінарії був зайнятий військовою частиною, яка мала якесь спеціяльне доручення і не хотіла його звільнити для „цивілів" не зважаючи на інтервенцію університетських чинників.

Продовження буде.

Фестиваль...

(Закінчення зі стор. 1)

демонструвала), Мотря Малюца-Янюк (трипільські взори), Марійка Бокало, Слава Васьлак, Анна Кені (Сестрицтво церкви св. Михаїла), подружжя Слотів з Меріленду та Сестрицтво церкви св. Андрея з вишивками і керамікою. Як картини, так і кераміку поодиноких мистців відвідувачі могли придбати.

Окремою атракцією фестивалю був кіоск Галини Мудрої, в якому мисткиня демонструвала писання писанок з поясненням та мала безліч чудових писанок.

Виставка українського народного мистецтва, влаштована в більшості заходами членства СУА, була на доброму рівні, подібно як і минулими роками. Більшість експонатів були власністю мґр Лідії Лемішки, д-р Дарії Коструб'як, Надії Зінкевич, та Євгенії Чорняк (кераміка). Відвідувачі цієї виставки могли також переглянути ряд люксусових видань про українське мистецтво і культурні пам'ятки. Дижурували на цій виставці Ярослава Солган і Лідія Марковська.

В кіоску відділу Ліги Українців Католиків в Америці була виставка релігійних предметів та інформації про УКЦеркву в ЗСА. Там теж висвітлювано фільм про українську писанку. Місцева станиця Пласту мала станок з інформаціями про свою організацію, як теж і показ сторінок з журналу „Нешенел Джіографік" зі статтею М. Едвардса про Україну.

Інформаційний справі були присвячені кіоски місцевого відділу ООЧСУ (В. Стельмах), Української Едукаційної Асоціації Меріленду (С. Басараб) і відділу АОЛПУ (О. Палійчук і інші). Відділ АОЛПУ збирав теж підписи під петиціями в обороні Левка Лук'яненка і Івана Кандиби.

Комітет подбав рівнож за відповідну програму. В суботу, 29-го серпня, на сцені відбувся показ української історичної жіночої ноші. Ношу цю відтворили членкині 64-го Відділу СУА в Ню Йорку і вона зображує одяги українських жінок різних станів на протязі століть — від сарматських часів до XVIII століттях. Христина Наврoцька і Люба Артимишин з Ню Йорку допомогли перевести цей показ ноші. Зірка Гаюк і Оксана Палійчук були ведучими показу, а модельками були: Аня Бойко, Галя і Марійка Чечулин, Марійка Радь, Леся Попович-Фредерик, Галина Попович, Лариса Бендюк, Уля на Стельмах-Стек, Маруся Зозуляк, Ірина Зозуляк, Іванна-Джіні Хома, Маруся Блашків, Ліда Сушко, Ірка Корж, Ліда Чумак-О'Ніл, Вікторія Варварів, Вітя Кондратенко, Марійка Уляновия, Ліза Поліщук, Зірка Ганас. Юними модельками були Іваночка Чорна, Ксеня Палійчук і Тереня Чорнодольська.

Були також виступи української оркестри „Дніпро" та бандуристи Левка Сивицького, нового іміґранта, який в 1983 році зорганізував був при УСКТ в Гданську в Польщі ансамбль бандуристок.

В неділю, 30-го серпня, показ ноші був двічі, як теж і виступи бандуриста Сивицького. Головною атракцією однак, як і минулими роками, були виступи місцевого українського танцювального ансамблю „Лиман" під мистецьким керівництвом Ореста Ласюка. Ансамбль справді дуже популярний в Балтиморі і багато відвідувачів прийшло в неділю щоб його побачити.

Права сторона залі вкрита була харчовими станками для відвідувачів. Були там кіоски: католицької парафії св. Михаїла, православної парафії св. Михаїла, католицької парафії св. Апостолів Петра і Павла, 59-го Відділу СУА, ОЖОЧСУ і СУМА, школи українознавства, Українського Спортового Клюбу „Дніпро", Лемко Дому і шпиталика св. Івана.

Відкриття фестивалю відбулося в суботу відспіванням американського і українського гимнів Вірою Ганкевич-МекФітерс. Опісля А. Чорний, привітав присутніх представив членів комітету та передав ведення програми мґр Зірці Гаюк. В цей час привітала відвідувачів фестивалю також і конгресменка Гелен Делич-Бентлі. У неділю, наш фестиваль відвідав мейор Балтимору Кларенс „Ду" Бирнс, який сам був в розгарі передвиборчої компанії.

Комітет надрукував програмки фестивалю, що їх графічно оформив Климентій Баб'як, а склав друком Віталій Зінкевич. Був також розгазінований „діточий куток", де Віра Ганкевич-МекФітерс влаштувала для дітей різні забави та ігри.

Перше Святе Причастя в Омага

Отець Й. Газуда з дітьми, які прийняли перше Святе Причастя.

У неділю, 16-го серпня ц.р., в день храмового празника парафії Успення Пресвятої Богородиці в Омага, Небраска, дев'ятеро дітей прийняли перше Святе Причастя.

Це був великий і радісний день для парафіян, гостей, а особливо для батьків. Таkож особливий день, бо це перший раз після 11 років у цій парафії стільки дітей приступило до першого Святого Причастя. У 1976 році було дев'ятеро, у 1982 році — одна дитина, в 1983 — трос, аж ось тепер знову дев'ять. Це була невимовна радість і велика честь для нашої парафії, а особливо наочний знак Божого благословення.

Щоб приготуватися до цього важливого дня, діти приходили на виклади релігії та обряду кожного вівтірка та четверга упродовж цілого літа. Учителькою була Іванна Сокальська, яка посвятила свій вакаційний час, щоб приготувати дітей парафії до цього великого дня в їхньому житті.

У неділю о годині 9:30 рано діти увійшли процесійно до церкви, тримаючи в одній руці запалену свічку, як знак їхньої горіючої любови до Ісуса Христа, а в другій синьо-жовті квіти, які поставили перед іконою Почаївської Пресвятої Богородиці на тетраподі, а опісля зайняли місця в перших лавках, які були прикрашені.

Після урочистої Святої Літургії і співу „Многая літа" першим причасникам, парафіяни і гості зійшли до залі під церквою, де церковне Сестрицтво приготувало святковий обід, під час якого першопричасники засіли разом з отцем парохом і гістьми за почесний стіл.

Цікаво підкреслити, що всі діти, які приступили до першого Святого Причастя, походять з мішаних подруж. Подаємо їхні імена: Мішель Лей Брумелс, Памила Брумелс, Мелані Ларсин, Еіпрл Марі Сантон (змінено з „Савчук), Джол Сантон, Христина Шмет, Грек Шмет, Крістен Віджентон і Лі Енн Віджінгтон.

о. Йосиф Газуда

Св. п. Теофіль (Філько) Ольшанський

Тихо і без гомону відійшов з цього світу націоналіст, член підпілля Української Військової Організації (УВО) і член ОДВУ — Теофіль Ольшанський. Дружина повідомила брата Михайла в Чикаго, що св. п. Теофіль дістав мозковий удар, лежав два місяці без пам'яті і помер 21-го червня ц.р. в Лос Анджелесі, Каліфорнія, де його тлінні останки спалили і поховали.

Як близький друг покійного і посвоячений з родиною Ольшанських (по Кужелю), я не можу, але мушу, зрозуміти, що про старих членів довоєнної еміграції нема кому написати посмертної згадки. Відійшли ті, що знали їх, а ті, що лишились, не пам'ятають, а може і не знають, що сталося: чому велика українська громада Каліфорнії або родина Покійного не дала знати в час, бо можна було поховати св. п. Теофіля біля його матері св. п. Єлисавети, яка похована на цвинтарі парохії св. о. Миколая в Чикаго в 1966 році. Теофіль Ольшанський — це колоритна постать українського підпілля, дійсний революціонер-активіст, народжений 18-го березня 1905 року в містечку Хирів, Перемиської землі. Батько отець-крилошанин Іван був довгі літа парохом багатої парафії Хирів. Хирів був осідком багатого чину Єзуїтів з великими забудованнями і вшехпольським польським громадянством, вихованим на книжці „Огнем і Мечем" письменника Сенкевіча. Треба було не раз терпіти о. Іванові Ольшанському від такого оточення, але він давав собі раду, виховав трьох синів і чотирьох дочок на українських пробоєвих патріотів.

Світлої пам'яті Теофіль скінчив гімназію в Перемишлі матурою, але націоналістична діяльність в краю, а відтак на еміграції не дозволила йому кінчати дальші студії. Його старший брат Андрій, теж по матурі, виконав невдалий атентат на маршалка Пілсудського, і при допомозі УВО виїхав після атентату до Панама в Центральній Америці. Теофіль кинув бомбу на віз, що ним їхав президент Польщі під час так званих Східних Торгів у Львові в 1926 році. Організація допомогла йому втекти з краю на острів Кубу в цій рівкулі, відтак — до джерави Гондурасу.

Третій син отця Івана Михайло (живе в Чикаго) теж не пас задніх. Його просила мати Єлисавета, з дому Чертенко (вона — православна, родом з Кам'яння Подільського), щоб кінчив по матурі університет і набув якийсь фах, але син не послухав; відмовився він теж служити в польському війську. Його арештували і під багнетом провадили головною вулицею Хирова, а польська чернь кричала: „То руського ксьондза з Хирова син не хоче служити Польщі. Він попав до Берези Картузької.

В Гондурасі св. п. Фiлько був якийсь час полковником армії. Був це час, що всюди в Центральній і Південній Америці робили революцію полковники, а в Гондурасі — революцію робили щорoку. Нова хунта проганяла попередню, і Філько мусів тікати до ЗСА. На щастя мав він тут тітку, яка перед Першою світовою війною еміґрувала до Америки і мала ризницю на Ріверсайд Драйв в Ню Йорку. Тітка заопікувалася братанком, але непосидющий молодець хотів йти в мандри. В Ню Йорку він закінчив школу танців Василя Авраменка, відтак вчив і брав участь в українському житті. Був він непотамований, все готовий св. п. Теофіль до чину і акцій, тож у місті Пассейк, Н. Дж., після відчиту посла Гривнака з польського сойму від радикальної партії винішов друг Теофіль на сцену і вдарив промовця посла в лице за образу ОУН,,,

Одружився Теофіль з ученицею танців, що скінчила право, і переїхав до Дітройту, а згодом до Чикаго до мене, залишивши дружину ще в Дітройті доки не влаштується на новому місці. Була вже війна (Друга світова) і деякі речі (в тому і опони до авт) можна було купувати лише на картки. Філько ж приїхав до мене на двох колесах „флет". Я мав нові опони, але продати чи дати йому їх я не міг, проте якось я вибрав уживані, і Філько мав уже авто в доброму стані та почав шукати праці. Бувши дуже здібним майстром, як то кажуть — майстром на всі руки,— він скоро доробився, хоч не прав'язував вартости до гроша. За моєї пам'яті він був танцюристом, артистом, столяром, теслею, контрактором — будівничим, продавцем нерухомостей, маляром, друкарем, лінотипістом і редактором. До тижневика „Україна" в Чикаго він доставляв мені „гумористичні шкіци олівцем". Якось на-ґло рішив св. п. Теофіль переселитися до Лос Анджелесу, де мав малий бизнес. Любив він різьбарство, архітектуру і архіварську штуку. Йому, дуже спритному, треба було лише сказати: „Зроби щось, Фільку, на Новий Рік на забаву!" І цього вистачало. Для мене, що він відограв в уніформі ролю „Старий Рік", виробив він коров'ячу шкіру з головою і рогами; в середині шкіри я був спереду, а мій кум, січовий стрілець Михайло Баран — ззаду. І так ми танцювали. На фонд оборони українських політв'язнів прийшла з імпрези велика сума (не пам'ятаю яка) грошей. Але як ми вилізли, то мій кум, цілий мокрий, зник, і я його не бачив шість місяців! Ізнемігся козаченко...

Св. п. Теофіль Ольшанський

До закінчення образу, в якому виховався цей непересічний член родини Ольшанських, треба додати ще: вся родина Ольшанських по офензиві генерала Галлера і після Чортківської протиофензиви Української Галицької Армії виїхала за Збруч і перебувала у родини Костецьких, а о. Іван був польовим куратом Армії. Хлопці як підлітки працювали у старшинській харчівні або у канцелярії були за дижурних, або за вістових. Після нашої програ родина Ольшанських повернулася в Галичину, де о. Іван був парохом в селі Ясенові, повіт Броди. Шойно після втручання Митрополита Андрея Шептицького чин Єзуїтів згодився прийняти о. Івана на парафію в Хирів. Єзуїти міста Хирова мали право коляторів. Помер отець Іван у Бамберзі у 1947 році. Брат св. п. Теофіля св. п. Андрій і мама св. п. Єлисавета поховані в Чикаго.

Степан Куропась

У Дітройті...

(Закінчення зі стор. 1)

тиме про архітектуру XVII-XVIII століть в Україні.

Делегати та гості з'їзду матимуть змогу оглянути виставку документальних фотографій з Українського Музею Ню Йорку під назвою „Зруйновані церкви Києва".

Відбудеться також пленарне засідання ТУІА та збори Світової Федерації Українських Інженерів, а на закінчення товариський бенкет.

З'їзди ТУІА відбуваються переважно через чотири роки. На них українські інженери мають змогу зустрітися разом, обмінятися технічними, науковими новинками, поділитися осягами праці на громадській, культурній ниві. Одним словом, програма з'їзду як і завжди, буде цікавою, а атмосфера — товариською.

Організатори з'їзду подбали і про автобус. На делеґатів з Ню Йорку і Ню Джерзі він чекатиме в Ньюарку біля церкви св. Івана Хрестителя і від'їде до Дітройту у п'ятницю, 23-го жовтня, о 7-ій годині вечора. Замовляти місця в автобусі можна в інж. М. Турецького, тел. (212) 533-2180, або в інж. І. Хамуляка, тел. (201) 371-6369.

І ще про одну цікаву імпрезу розповіли гості редакції. У суботу, 10-го,і в неділю, 11-го жовтня, ньюйоркський відділ ТУІА разом з Головною управою та Карпатським Лещетарським Клюбом організовують на Союзівці товариську зустріч. Відбудеться вона під гаслом Тисячоліття Хрищення України. Парох української православної церкви у Байоні, Н. Дж., о. Василь Іващук виголосить доповідь на тему „Християнська Україна та вплив християнства на розвиток духового і культурного життя в Україні".

Програма зустрічі почнеться у суботу вранці. О год. 1:30 відбудеться „вокатон". Увесь дохід з нього призначений на видавничі цілі ТУІА, зокрема на видання ювілейного числа журналу „Вісті Українських Інженерів", присвяченого Тисячоліттю Хрищення України. Увечорі відбудеться бенкет з мистецькою програмою, а також танцювальна забава. У неділю буде відправлена Служба Божа за померлих членів Товариства Українських Інженерів та за український народ і за тих, що загинули у чорнобильській катастрофі. Також в суботу і неділю відбудуться тенісові змагання КЛК.

Організатори зустрічі на Союзівці звертаються до всіх інженерів Америки, до їхніх родин та до української спільноти взяти активну участь у цій імпрезі. Програма буде цікавою, змістовною і напевне всі будуть задоволені, що приємно провели час серед друзів, товаришів, в українській атмосфері, де звучатиме рідна мова, рідна пісня. Нехай участь у цій традиційній зустрічі буде нашим скромним вкладом у відзначення 1000-річчя Хрищення України.

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЧКА ДОПОМАГАЄ БАТЬКАМ ВИХОВУВАТИ ДИТИНУ.

М. Комічак і Д. Возняк отримали признання

М. Комічак (зліва) і Д. Возняк.

Клівленд. — Маркіян Комічак і Давид Возняк, співкерівники школи українського танцю „Каштан" у Клівленді, Огайо, отримали нагороду в сумі 5,000 дол., як признання почесного звання в ділянці хореографії на 1988 рік від Мистецької ради стейту Огайо за їхню працю в ділянці українського народного танку.

Мистецька рада стейту Огайо вирізняє визначні праці в різних мистецьких ділянках на те, щоб заохотити мистців посилюватися і працювати в цьому стейті. Із 700 аплікантів залежне 10 відсотків здобули це звання. Ці нагороди уділяються особам з вийнятковим талантом і базуються на якості виконаних мистецьких праць. Маркіян і Давид отримали нагороди за хореографію двох варіянтів „Гопака", які традиційно є фіналом українських танцювальних програм.

Давид і Маркіян опрацювали хореографію для кожного українського танку „Каштан" і ї ансамблю. Школа була заснована в 1979 році. Метою школи й ансамблю є розвивати й поширювати мистецтво українського танку серед молоді.

М. Комічак і Д. Возняк є талановитими мистцями-хореографами. Маркіян має особливий досвід як виконавець. Зимою 1974-75 року він прилучився до танцювальної групи Романа й Левка Строцьких, які впродовж 10-ох тижнів виступали біля 300 разів у славній Радіо Мюзік Голл в Ню Йорку з програмою українських народних танців. В 1975 році Маркіян заснував для заавансованих танцюристів Америки й Канади школи у Кетскільських горах і ними проводив на протязі шістьох років.

Давид виступав у складі американського танцювального ансамблю при Пойнт Парк коледж у Піттсбургу, Па. Крім інструктора у школі „Каштан", він тепер є інструктором кляс характерного танку в Школі клівлендського балету. В лютому 1987 року Давид отримав подібну нагороду від Мистецької ради стейту Огайо в сумі 1,740 дол. в категорії традиційного мистецького „апрентисшип" враз із Стефаном Гернатом, учнем школи „Каштан".

Маркіян і Давид працюють тепер над розученням нового репертуару для школи „Каштан" і будуть виконувати нові танці не тільки в Клівленді, але також в інших містах впродовж наступного року.

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ
нашої Невіджалуваної, Найдорожчої
ДРУЖИНИ, МАТЕРІ, СЕСТРИ, БРАТОВОЇ, ТЕТИ І КУЗИНКИ

СВ. П.
ОЛІ КОБИЛЯНСЬКОЇ ТИМКІВ

повідомляємо всіх наших Рідних, Приятелів і Знайомих, що

ПОМИНАЛЬНІ БОГОСЛУЖЕННЯ
будуть відправлені:

3-го жовтня 1987 р., субота, год. 7:45 ранку в церкві св. Івана Хрестителя в Ньюарку, Н.Дж.;
3-го жовтня 1987 р. о год. 8-ій ранку в церкві св. Андрея в Пармі, Огайо;
3-го жовтня 1987 р. о год. 8-ій ранку в церкві Благовіщення Пречистої Діви Марії, Мелрозе, Філядельфія, Па.;
6-го жовтня 1987 р. о год. 8-ій ранку в церкві св. Івана Хрестителя в Гантері, Н. Й.

Просимо всіх наших дорогих Рідних, Приятелів і Знайомих молитися за спокій Її душі.

В невимовному смутку —

РОДИНА

У Зоряне Царство Духа Предків Рідних
відійшов 15-го червня 10.987 року Дажбожого
віруючий РУНВіри (Рідної Української Національної Віри), утверджений в науці Учителя Пророка
ЛЕВА СИЛЕНКА
сотник, співпрацівник отамана Т. Бульби-Боровця

Києслав П. Коперник

народжений 19-го травня 10.909 р. Д.

ПОХОВАНИЙ за обрядом РУНВіри в Сварзі (Святині Оріянської Пам'яті) біля Святині Матері України на Оріані, Спрінг Ґлен, Н. Й.

О, Великий Дажбоже, зорею
Шлях сія до Небесних Осель.
Поєднай мирну душу з душею
Тата Орія і Матері Лель.

Вічна пам'ять про душу спочилу,
Пам'ять світла, як сонце, свята.
Увічнаєм любов'ю могилу
На безсмертя — на вічні літа!

Поєднай мирну душу із світом
Рідних Весен, Ланів і Дніпра,
У безсмертя до пломінь-квітом
У Безсмертній Святині Добра.

О, Великий Дажбоже, ми знаєм
Твій Закон — Твоє вічне Буття,
Що померши, в Тобі воскресаєм
Непоторністю душ і життя.

Смутком пригноблені:
сини — ВОЛОДИМИР, МИКОЛА
донька — ТАНЯ
невістка — ДЖОН
внуки — МАТВІЙ І СТІВЕН

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

ЗГІДНО З УМОВАМИ мирного договору, підписаного у Ґватемалі, сандіністський уряд дозволив громадянам Нікараґуа переходити кордон з Гондурасом у спеціяльно визначених для цього місцях, щоб зустрітися з родинами, які еміґрували за останні вісім років. Кордон є також відкритий для всіх нікараґуанців, які захочуть скористати з амнестії і вернутися на батьківщину. Минулої суботи понад 10,000 осіб прибули в гондураське місто Ляс Манос, щоб зустрітися з рідними і близькими. На зборах, що відбулися тут, ветеран повстанського руху Хоакін Ортес заявив: „Сандіністи оголосили про амнестію. Чому ж ця амнестія не поширюється на 20,000 політичних в'язнів?" Лідери опору назвали дії сандіністів черговою спробою обману і дезінформації. За словами одного з керівників антисандіністського повстанського руху Адольфо Калєри, Манаґуа проводить пропаґандивну кампанію, метою якої є припинення партизанської війни. „Все, що вони говорять і роблять, — сказав Калєро, — призначене на експорт".

АРҐЕНТИНА ВІТАЛА МОЛОДУ КАПЕЛЮ БАНДУРИСТІВ

У п'ятницю, 14-го серпня прибула до Арґентини Молода Капеля Бандуристів зі ЗСА, яка дала ряд концертів з нагоди 90-ліття поселення українців в Арґентині і 75-ліття з дня смерти Миколи Лисенка, батька української музики.

Група місцевих бандуристів з представниками культурних організацій привітали дорогих гостей з Америки на летовищі.

На другий день бандуристи поклали вінок у стіп пам'ятника нашому пророкові Т. Шевченкові. Хоч якраз тоді моросив дощ, під акомпаньямент бандури могутньо відспівали „Заповіт" а звідти рушили автобусом до міста Беріссо, де увечорі відбувся їх перший концерт у Філії товариства „Просвіта". Треба сказати, що Беріссо на арґентинському ґрунті дало початок існуванню „Просвіти" 63 роки тому.

Молода Капеля Бандуристів виступає у Беріссо з нагоди 90-річчя поселення українців в Арґентині.

Тут погода також недописала: падав дощик і було досить холодно. Жінки з „Просвіти" ще перед концертом щедро частували бандуристів теплими напитками.

Сам концерт був надзвичайно успішний. Оплескам не було кінця. Глядачі дослівно не давали нагоди закінчити точки. А. коли бандуристи проспівали і заграли пісню еспанською мовою — всі повставали і спонтанно оплескували. На залі були присутні о. д-р Ковалик, всі представники українських організацій, а також посли і посадник міста, який вручив Т. Павловському пропам'ятну грамоту почесних гостей, а М. Чорному — історію міста Беріссо. Усі місцеві газети день перед виступом і в день виступу подавали обширні відомості на сторінках еспанської преси.

Посадник міста Беріссо вручає Т. Павловському почесну грамоту почесних гостей.

У неділю, 16-го серпня відбувся надзвичайний концерт української народної музики у великому театрі Колізею в Буенос Айресі. Там разом з Капелею виступив місцевий балет „Просвіти".

Концерт відкрито арґентинським гимном. Богдан Коваль, голова УЦР, у своїй доповіді з'язував значення тих святкувань та накреслив коротку історію нашого поселення в Арґентині. Сам концерт випав справді тріюмфально! Тут знов після еспанської пісні по береги виповнена заля внизу і вгорі не давала можливості її закінчити. Усі точки концерту були прийняті бурхливими нестихаючими оплесками та вставанням з місць. Місцевий балет також успішно виконав свої точки. Не було кінця оплескам, коли Марко Фаріон і Микола Дейчаківський виконували гумористичну пісню „Помело". Концерт закінчено українським національним гимном.

Посадник Беріссо вручає М. Чорному історію міста.

Зовсім відверто можна сказати, що публіка була зачарована бандуристами до краю. Вони справді принесли гомін степів з України для нас, що живуть тут, в Арґентині. Такий концерт надовго залишиться у нашій пам'яті!

Вечором у Централі Т-ва „Просвіта" було прийняття для наших дорогих бандуристів і туристів. Трапезу започаткували самі бандуристи відспіванням „Отче наш". При цій нагоді на сцені виступили наші наймолодші бандуристи на „дитячих бандурках", які привіз нам М. Чорний з Ню Йорку.

Школу наймолодших, яку названо іменем сл. п. недавно померлого керівника нашої Капелі Василя Качурака провадить успішно Марта Собенко-Сищук. Директором школи, став Василь Качурак, син померлого, а головою Микола Дячун.

Наймолодші бандуристи, маленькі учні кобзарської школи, справді здивували усіх присутніх, коли вони виконали чотири пісні у супроводі бандур за такий короткий час підготови. Концерт цей вони присвятили М. Чорному за його труд і жертвенність для розбудови кобзарства в Буенос Айресі. Після того вони вручили йому невеличкий сувенір.

Заскочений такою милою несподіванкою, М. Чорний подякував за концерт і дуже зворушливо сказав „З тих маленьких 'пацьорків' незабаром виростуть чудові бандуристи!"

На закінчення виступила родина Сенишиних: батько і троє синів. Їх виступ того вечора також заскочив усіх. Одна родина, але як вони гарно плекають кобзарське мистецтво! Честь їм і слава!

Велику несподіванку зробили для нас Ольга Ходоба і Микола Дейчаківський, виконуючи жартівливу пісню „Куди ідеш Євтушенку"? Розсмішили вони усіх присутніх до краю!

Перед виїздом до Міссіонес попрощав нас усіх староста Капелі Андрій Китастий. У незабутній атмосфері ми провели нашу зустріч з Молодою Капелею, яка направду залишиться у нашій пам'яті на довгі-довгі роки.

На закінчення прийняття дорогі бандуристи відспівали усім „Многая літа".

Марта Собенко-Сищук

„Гласність"...

Закінчення зі стор. 2.

можуть прирівнюватися до наших, де викладання здійснюється англійською мовою. А закон, який діє в нас, по суті унеможливлює вивчення рідної мови. Власне, право вибирати шкільну мову для своїх дітей і знадобилося лише для того, що тією мовою могла стати не рідна. Під це право підводиться солідна аґітаційна база... Критикуючи цей закон, дехто, ладен звинувачувати батьків, несправедливо називати їх міщанами і перевертнями, зокрема не вдумуючись у те, що двомовна атмосфера, у якій живе український народ і яку ми прагнемо зберегти, двомовна культура нашого життя, нашої праці, нашого побуту перестає бути двомовною і робиться буквально на кожному кроці одномовною, тобто російською... Стривожена цим комісія СПУ з навчальними закладами написала листа до Верховної Ради..."

І тут Дмитро Павличко переповідає зміст листа, у якому, між іншим запропоновано зміну 4-го параграфу статті 26-го закону Конституції УССР — замість: „батьки чи особи, що їх заміняють, мають право вибирати для дітей за бажанням школу з відповідною мовою навчання" замінити на — „Мову навчання визначає Міністерство освіти союзної республіки відповідно до національного складу населення того чи іншого реґіону в республіці..." „Суперечить ленінській національній політиці і дивна практика, яка набула поширення в Україні, — сказано далі в листі, — звільнення учнів від вивчення рідної мови в школах з російською мовою викладання... Отже, учень не може бути звільнений від вивчення математики чи іноземної мови, але може бути звільненим від мови корінного населення, і дуже часто від своєї рідної мови. Такого національного нігілізму не може допустити жодний цивілізований народ". У згаданому листі пропонується до 8-го параграфу проєкту статуту додати новий абзац: „З метою патріотичного та інтернаціонального виховання учнів у школах з російською мовою викладання в союзних і автономних республіках, як обов'язкові предмети навчаються мова, література та історія даної республіки". „Лист за дорученням президії підписали Ю. Мушкетик, Б. Олійник, Д. Павличко".

„Що ж потрібно нашій мові, щоб вона могла широко й спокійно дихати, розвиватися й жити, — далі говорить Дмитро Павличко, — поруч із сестрою справді як з рідною, щоб вона як художня писемність не віддалялася від живого мовлення, а функціонувала як єдиний процес, в якому слово писане і мовлене одне одного збагачує й відшліфовує, щоб, зрештою, бути могутнім засобом виховання? Українській мові потрібен конституційний захист. Вона повинна набути, як грузинська, вірменська та азербайджанська, державного статусу, державної мови в УРСР. Та цього буде безперечно замало. Кажучи словами Леніна, 'тут потрібен буде детальний кодекс' який має визначити конкретно сфери життя, де користування українською мовою стало б обов'язковим. Можуть сказати, що статтями такого кодексу будуть порушені права людини, тепер модно говорити про ці права. Та я вважаю, що нема вищого права на світі, як право народу на життя".

На закінчення Пленуму було ухвалено постанови, в яких, між іншим зазначено: „Пленум вважає, що справа інтернаціонального, патріотичного виховання вимагає докорінної зміни у функціонуванні української мови в державних установах, науково-освітніх закладах, виробничих колективах республіки..." А постанова ч. 2 звучить так: „Доручити президії правління СПУ звернутися до Президії Верховної Ради УРСР з проханням внести до конституції УРСР статтю про державний статус української мови на території УРСР".